

IKEA pastiprina koksnes izcelsmes pārbaudes Eiropā un citur pasaulē

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un Ingka Group

Mēbeļu ražošanas gigants IKEA ir pastiprinājis koksnes piegādes ķēdes pārbaudes Rumānijā, reaģējot uz vides aizstāvju apsūdzībām par veco mežu izciršanu. Uzņēmums izvēlējies stingrākus auditus un modernas testēšanas metodes, nevis pilnīgu aiziešanu no šī augsta riska tirgus. Globālo izejmateriālu sektora vadītājs Ulfs Johansons skaidro, ka stingrākas pārbaudes, FSC sertifikācija un izotopu testi ir labāks risinājums nekā pilnīga aiziešana no Rumānijas.

Inter IKEA Group ir pastiprinājusi pārbaudes savā Rumānijas koksnes piegādes ķēdē, nevis pametusi vienu no saviem augstākā riska tirgiem. Uzņēmums ir padarījis stingrākus ikgadējos auditus par to, kur un kā tā piegādātāji iegūst kokmateriālus valstī, kurai ir nelegālas mežizstrādes vēsture jau ilgāka laika posmā. Tā norāda Ulfs Johansons, *Inter IKEA Group* izejmateriālu vadītājs, kurš šo pozīciju puda jaunākajā podkāsta *Screw It* epizodē - šo raidījumu vada „Ingka Group”, pasaulē lielākais IKEA mazumtirgotājs.

U.Johansona vērtējums balstās uz 25 gadu pieredzi uzņēmuma koksnes piegādes un mežsaimniecības jomā. U.Johansons sāka strādāt par mežsaimniecības vadītāju Dienvidaustrumāzijā 2000. gadā, pirms pārņēma pašreizējo globālo amatu. Katra piegādātāja iepirkumu plāns tiek pārskatīts reizi gadā, lai pārbaudītu koksnes izcelsmi. Visai IKEA produktos izmantotajai koksnei ir jābūt *Forest Stewardship Council (FSC)* sertificētai un jāatbilst obligātajam *IWAY MUST* iepirkumu standartam.

Ja piegādātājs nevar pierādīt, ka tā koksne atbilst šīm prasībām, piegādes tiek bloķētas, līdz var verificēt atbilstību. Savukārt piegādātāji, kas atkārtoti pieļauj pārkāpumus, tiek izslēgti no piegādes ķēdes. Dažas valstis ir pilnībā svītrotas no iepirkumu saraksta, jo riski tika atzīti par pārāk grūti pārvaldāmiem. Tomēr Rumānijā uzņēmums sadarbojas ar piegādātājiem, kuri vēlas uzlabot situāciju. Ulfs Johansons puda pārliecību, ka meži, kurus IKEA tur apsaimnieko un no kuriem iepērk koksni, šodien tiek apsaimniekoti atbildīgi.

Tā saucamie agresīvākie vides aizstāvji kārtējo reizi šādam redzējumam nepiekrīt. *Greenpeace Central and Eastern Europe* pagājušā gada septembrī ziņoja, ka IKEA piegādātāji ir "izcirtuši augstas biodaudzveidības vērtības audzes", tostarp Ruska Montanē mežu, kas ir viena no Rumānijas pēdējām veco mežu ekosistēmām. „IKEA apzināti ignorē brīdinājumus palikt tālāk no vērtīgiem mežiem,” uzsvēra Roberts Ciglickis, *Greenpeace Central and Eastern Europe* biodaudzveidības nodaļas vadītājs. R.Ciglicka komanda šos secinājumus demonstrēja ar projekciju Bukarestē uz veikala sienas, lai piesaistītu uzmanību šim ziņojumam.

***Dark figure* datos un nelegālā mežizstrāde**

Šis ziņojums bija kā turpinājums 2024. gada *Greenpeace* izmeklēšanai, kas izsekoja transportu no t.s. veco mežu izcirtumiem līdz septiņām koksnes pārstrādes rūpnīcām. Šīs rūpnīcas ražo tādus produktus kā *SNIGLAR* zīdaiņu gultiņas un *INGOLF* krēslus. Vismaz 30 šādi produkti tika atrasti IKEA veikalos 13 valstīs. Vides izmeklēšanas aģentūras - *Environmental Investigation Agency — EIA*, veiktā datu analīze, kas atbalstīja šo darbu, izmantoja GPS datus no Rumānijas *SUMAL* transporta sistēmas. Tas ļāva sasaistīt izcirtumu iecirkņus t.s. veco mežu platībās ar IKEA piegādātājiem un rūpnīcām, kuras tie apgādāja ar koksni.

U.Johansons aicināja Rumānijas mežizstrādes rādītājus vērtēt piesardzīgi, aprakstot *dark figure* datos, ko rada nelegālā mežizstrāde, kura nekad netiek pilnībā fiksēta. Šāda problēma joprojām parādās dažās valstīs. Pēc oficiālajiem datiem Rumānija nocērt mazāk nekā pusi no sava ikgadējā meža pieauguma, tādējādi katru gadu tās mežos koksnes apjoms palielinās, nevis samazinās. Turpretī Zviedrija nocērt gandrīz 90 procentus no ikgadējā pieauguma, atjaunojot izstrādātās platības ar stādīšanu vai dabisko atjaunošanos.

Lai pārbaudītu, kur koks faktiski ir audzis, uzņēmums veic izotopu analīzi. Laboratorijas testē nelielu koksnes paraugu no gatavajām mēbelēm un salīdzina to ar etalonu kolekcijām, kas izveidotas t.s.Kjū dārzos - *Kew Gardens* - Londonā un ASV. Sadarbībā ar Kjū dārziem IKEA ir izstrādājusi arī DNS testu rotangpalmai, kas ir augs ar gandrīz 500 sugām, kas bieži izskatās gandrīz identiskas. Tas ļauj uzņēmumam atšķirt apdraudētās sugas no tām, kuras drīkst izmantot ražošanā.

Uzņēmumam ir liela ietekme šādu lēmumu pieņemšanā, jo tas ir pasaulē trešais lielākais kokmateriālu patērētājs, kas nodrošina 1 procentu no globālā zāgmateriālu pieprasījuma. Tikmēr tā franšīzes ņēmējs *Ingka Investments* ir kļuvis par lielāko privāto mežu īpašnieku Rumānijā, pārvaldot tur 51 000 hektāru. Tas ir daļa no meža īpašuma portfeļa 495 000 hektāru platībā Baltijas valstīs, Rumānijā, ASV, Jaunzēlandē un Somijā.

Rumānijas Meža apsardze divu gadu laikā ir atklājusi 2000 viltotu kokmateriālu transportēšanas deklarāciju. Pašlaik tikai 2,4 procenti Karpatu mežu ir pilnībā aizsargāti no mežizstrādes. Pēc U.Johansona teiktā, IKEA atbilde ir stingrāks audits šajā tirgū, nevis tā pamešana. Šo nostāju uzņēmums pamato ar ikgadējām piegādātāju pārbaudēm un pastiprinātu izotopu testēšanu.

IKEA prasības koksnes izcelsmes jomā citur pasaulē.

Pēdējā laikā IKEA ir būtiski pārskatījusi un pastiprinājusi savus globālos standartus *IWAY* meža materiālu sadaļā, lai pielāgotos jaunajām tirgus prasībām, tostarp stingrajai Eiropas Savienības Atmežošanas regulai - *EUDR*.

Galvenie virzieni un prasības pasaulē ietver pilnīgu izsekojamību līdz pirmajam pārstrādes punktam vai meža īpašniekam. Saskaņā ar jaunākajām *IWAY 6.1* vadlīnijām, FSC sertificētiem materiāliem jābūt izsekojamiem līdz pirmajam industriālajam pārstrādes punktam. Savukārt visi nesertificētie materiāli obligāti jāizseko un jāreģistrē IT sistēmās līdz pat konkrētam meža īpašniekam pirms ražošanas uzsākšanas.

Lai novērstu dokumentu viltošanu, kas fiksēta ne tikai Rumānijā, bet skar arī citus reģionus, IKEA visā pasaulē ievieš anatomisko, izotopu un DNS analīzi sadarbībā ar organizāciju *World Forest ID*. Tas palīdz precīzi noteikt koka sugu un augšanas reģionu, izskaužot nelegāli iegūtas koksnes nonākšanu aprītē.

Lai nodrošinātu atbilstību starptautiskajiem tiesību aktiem, piemēram, ASV *Lacey Act*, IKEA ir paplašinājusi savu standartu darbību Ķīnas iepirkumu reģionā. Prasības tagad tieši attiecas arī uz koksnes plātņu, piemēram, skaidu un MDF plātņu, ražošanu, kur piegādes ķēdes vēsturiski ir bijušas vissarežģītākās un pastāv risks par koksnes nelegālu ieviešanu no kaimiņvalstīm.

Tiek īstenota pāreja uz *Forest Positive Agenda 2030*. IKEA ir izvirzījusi mērķi līdz 2030. gadam panākt, lai primārie izejmateriāli būtu pilnībā brīvi no saistības ar atmežošanu, mežu degradāciju vai dabisko ekosistēmu pārveidošanu. Tāpat uzņēmums investē simtiem miljonu eiro biodaudzveidības pētījumos. Piemēram, sadarbībā ar Eiropas Meža institūtu IKEA ir nodalījusi 16 000 hektārus savu mežu - vispirms pie mums Latvijā - lai testētu un ieviestu klimatam un bioloģiskajai daudzveidībai vispiemērotākās mežsaimniecības metodes.